ᲬᲔᲚᲘᲬᲐᲓᲘ ᲛᲔᲪᲮᲠᲔ.—№ 452

 პარასკევი, 6 დეკემბერი, 1874.

ᲒᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲤᲐᲡᲘ

Გაგზავნით: ერთი წლით—ექვსი მან., ნახევარი წლით—სამი მან., სამი თვით—ერთი მან. და ხუთმეტი შაური, ერთი თვით—სამი აბაზი.

წერილები ამ ადრესით უნდა გამოგზავნონ:
Въ Тифлисъ, въ редакцію газеты „ДРОЭБА“.

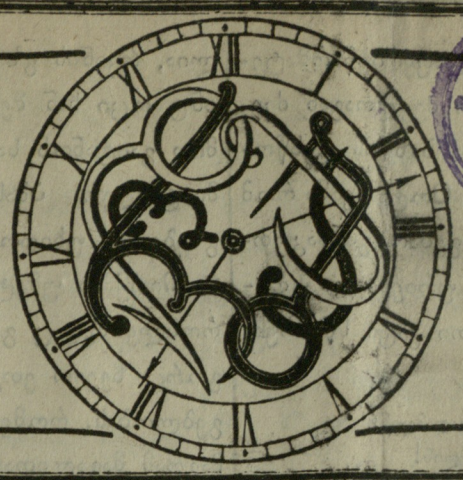

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

ᲮᲔᲚᲘᲡ-ᲛᲬᲔᲠᲐ

Თფილისში: Გაზეთის „Დროების“ კანტორაში
ქუთაისში: Ანტ. Ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკაში.

Გაზეთი შემდეგი ადრესით უნდა დაიბარონ:
Въ Тифлисъ, въ контору газеты „ДРОЭБА“.

რედაქცია: ძველი ინსტიტუტის ქუჩაზედ, სოლომონ მირიმანოვის სახლებში.

კანტორა: Ივანოვის ბიბლიოთეკაში, სასახლის მეიდანზე, შაბუროვის სახლებში.

ᲨᲘᲜᲐᲐᲠᲡᲘ:

Განცხადება კალენდრის გამოსვლაზე.—საქართველო: ქიმი თუ საექიმო გაზეთი?—წერილი ამბები.—„Დროების“ კორრესპონდენცია: სამეგრელოდამ.—რუსეთი: წერილი ამბები.—უცხო ქვეყნები: საფრანგეთი,—ოსმალეთი.—საქართველოს ცხოვრებიდამ: დაითი სოსლანის და დაითი ნარინის გამიფება.—ნარევი.—Განცხადებანი.
ფელტონი: ენების გასამართლება—აკაკისა.—

Გამოვიდა და ვართანოვის წიგნის მაღაზიაში ᲘᲡᲧᲘᲓᲔᲑᲐ ქართულ ენაზე შედგენილი მმართლ-მადიდებელთა, ფრანგთა და სომეხთა

ᲞᲐᲢᲐᲠᲐ
ᲓᲠᲝᲔᲑᲘᲡ ᲙᲐᲚᲔᲜᲓᲐᲠᲘ
ფასი ყველგან სამი შაური.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝ

ᲔᲥᲘᲛᲘ ᲗᲣ ᲡᲐᲔᲥᲘᲛᲝ ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ?

Კავკასიის საექიმო საზოგადოების უკანასკნელს პროტოკოლში დაბეჭდილია „სასოფლო გაზეთის“ რედაქტორის, უფ. პეტრე უმიკაშვილის, წერილი, რომელშიაც საზოგადოებას ეუბნება, რადგანც თქვენ სჯა გაქვთ სახალხო საექიმო გაზეთის გამოცემაზე, ამისთვის, თუ შესაძლოთ დაინახავთ, შეგიძლიანთ იმ საექიმო განყოფილებით ისარგებლოთ, რომელიც ჩემი გაზეთის პროგრამმაში არისო. საზოგადოებას შეუძლიაო, განსაღეროს „სასოფლო გაზეთის“ რედაქციასთან დამოკიდებულება და ისე ისარგებლოს ამ გაზეთით, როგორც უკეთესად მიაჩნდესო.

ეს უფ. უმიკაშვილის წინადადება კავკასიის საექიმო საზოგადოებას ცალკე კომისიისთვის მიუნდია განსახილველად.

რასაკვირველია რომ მდაბიო ხალხისათვის ადვილად გასაგები და იაფი საექიმო გაზეთისა და აგრეთვე წიგნებისა და პატარა ბროშურების გამოცემა ძალიან საჭირო და გამოსადეგი იქნება.

მაგრამ ვინც ახლანდელი ჩვენი ხალხის გონების გახსნას, იმის ცრუ-მორწმუნებას და საზოგადო ცხოვრებას დაკვირვებია, არ შეიძლება არ დათანხმდეს, რომ ბეჭდვის სიტყვას ჯერ-ჯერობით თავის დღეში არ ექნება ისეთი ძალა, ისეთი გაელენა ამ ხალხზე, როგორც ცოცხალ სიტყვას და თვით საქმეს. ᲧᲝᲕᲔᲚᲘᲕᲔ საექიმო და გიგიენური დარიგება, რომელიც გაზეთებში და წიგნებში იქნება დაბეჭდილი, ისე კარგათ, ისე პირ-და-პირ ვერ მიაწვევს ხალხის ყურამდინ, ამ დარიგებებით ისე ადვილად ვერ ისარგებლებს ხალხი, როგორც ერთი უბრალო სოფლის ექიმის დარიგებითა და პრაქტიკული წამლობით.

Დიდი ყურადღების ღირსია ეს საქმე. სხვა არა იყოს რა, გადახედეთ ჩვენი გაზეთის ნომრებს: ყოველს სამს ნომერში უკანასკნელ ერთ კორრესპონდენციას მაინც შეხვდებით, რომელშიაც აწერილია, თუ სოფლის ექიმებისა, მკითხავებისა და მარჩიელებისაგან რამდენი უბედურება, რამდენი ზიანი და საძაგლობა ხდება მუდამ ჩვენს ხალხში.

Თუ კავკასიის საექიმო საზოგადოებამ სახალხო საექიმო გაზეთი და წიგნები გამოსცა, იმას მეტი თითქმის არაფერი არ მოეთხოვება. მაგრამ, როგორც ზვით ვთქვით, ეს არ კმარა ხალხის ჯანმთელობის დასაცველად.

ჩვენი აზრი ის არის, რომ ამ უბედურებაში, რომელსაც მარტო ხალხის ჯანმთელობაზე კი არა—იმის სიღარიბეზედაც დიდი ზედ-მოქმედება აქვს, რომ ამ უბედურებაში ხალხს ყველა ნაბეჭდ გაზეთებზე და წიგნებზე უფრო მომეტებულად ერთი საექიმო ან თვით საფერშლო შკოლა დაეხმარება. ᲘᲡᲔᲗᲘ ᲨᲙᲝᲚᲐ, რომელშიაც განსაკუთრებული სოფლის ექიმები და ცრუ-მორწმუნე ხალხისათვის ონიერი რჩევისა და დარიგების მიმცემნი გამოიზარდონ. რაღა თქმა უნდა, რომ ეს ექიმები და დამრიგებლები თვითონ ადგილობრივი მცხოვრებელნი უნდა იყვნენ, რომელთაც კარგათ იცოდნენ ერთის მხრით ჩვენის ბუნების ხასიათი და მეორე მხრით ჩვენი ხალხის შეძლება, ცხოვრება და ჩვეულება. ᲣᲪᲮᲝ ᲥᲕᲔᲧᲜᲘᲓᲐᲛ მოსულ კაცს ის ნაკლულევანება აქვს, რომ არც ჩვენს ქვეყანას იცნობს, არც ჩვენს ხალხსა. Ამას გარდა იმას მდაბიო ხალხი გულწრფელად არასოდეს არ დაენდობა, არ დაუჯერებს.

Მერწმუნეთ: ერთი ამ გვარი უბრალო ექიმების გამომზრდელი შკოლა ათჯერ უფრო მომეტებულ ნაყოფსა და სარგებლობას მოუტანს ხალხს, ვიდრემ ათი ესრედ წოდებული სახალხო საექიმო გაზეთი და ასი წიგნი....

Ს. Მესხი.

Აი, ის წერილი უფ. პ. ᲣᲛᲘᲙᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐ, რომელიც ზევით არის მოხსენებული:

„რადგანაც კავკასიის საიმპერატორო საექიმო საზოგადოება ჰფიქრობს ისეთის საექიმო გაზეთის გამოცემას ხალხისათვის, რომელმანც უნდა გაავრცელოს ხალხში, გასაგებს ენაზედ, საექიმო და გიგიენური ცნობანი, ამისგამო ქართული „სასოფლო გაზეთის“ რედაქციას პატივი აქვს შემდეგი მოგახსენოთ:

„ქართული „სასოფლო გაზეთი“ 1868 წლიდამ იბეჭდება. Იმაში არის განყოფილება სახალხო ექიმობისა, რომელშიაც ხალხის ჯანმთელობისათვის უსაჭიროესი და უადვილესი ცნობანი იბეჭდება. Აგრეთვე პირუტყვების წამლობაც.

„შვიდი წლის განმავალობაში „სასოფლო გაზეთი“ ბეჯითად ასრულებდა თავის პროგრამმას; იმაში, სხვათა შორის, დაიბეჭდა თარგმანი უფ. სობოლსჩიკოვის თხზულებისა: „საუკეთესო ᲪᲮᲝᲚᲝ“, რომელიც გასაკვირველად გავრცელდა ხალხში.

„რედაქცია „სასოფლო გაზეთისა“ მიიღებს რა ერთის მხრით ყურადღებაში ამ საექიმო ცნობათა გავრცელების საჭიროებას და მეორის მხრით კავკასიის საექიმო საზოგადოების ცოტა შეძლებას, წინადადებას გაძლევთ, თუ საჭიროდ დაინახავთ, ისარგებლეთ ამ გაზეთის საექიმო განყოფილებითა და განსაზღვრეთ დამოკიდებულება თვით გაზეთსა და თქვენს საზოგადოებას შუა.“

* * *

ჩვენ გავიგეთ, რომ რამდენსამე პირს Თფილისში ლამბარდის გამართვა განუზრახავთ, ე. ი. ისეთი დაწესებულებისა, სადაც ფულის მეძიებელ ხალხს ყველაფრის დაგირავება შეუძლია, თუ კი ჭრამ გააჩნია. Ამ უკანასკნელ დროს ჩვენს ქალაქში ისე გამრავლდნენ სხვა და სხვა გვარი დაფარულად ფულის მსესხებლები, თუ მესაათე ურიები და თუ სხვები, რომელნიც გირაოს იღებენ და თვეში მანეთზე ორ შაურს ახდევინებენ, რომ ამ ლამბარდის გამართვა, თუ დამფუძნებელთა ცოტათი მაინც უფრო სინიდისიანათ წაიყვანეს საქმე, სწორეთ დიდ სარგებლობას მოუტანს გაჭირვებულ ხალხს.

* * *

ᲤᲔᲚᲢᲝᲜᲘ

ᲔᲜᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲚᲔᲑᲐ

Სასამართლოში სხედან მსაჯულები: შუაში ჭირნახული და მრავალ-ჭრილობიანი მოხუცი ქართლოს, გვერდით, იქით და აქეთ უფრო ახალგაზდები: Იმეროს და Ამეროს. Შემოაქვსთ სამი ენა: ერთი უთავბოლოთ მრგვალია, ას-ლიტრიან ლანგარზედ ძევს და წინ, ხელში ნოეს ყავარჯნით, ერთი ახმახი ადვოკატი მოუძღვის.—Მეორე უშნოთ პრტყელია, გაუშალაშინებელ-ხონჩაზედ ძევს და თან ვილაც ახალ-ნამძინარევი, ნებიერი ადვოკატი მოჰყვება. — Მესამე წვრილია, პატარა ფინჯანზედ აგდია და გველის კუდივით საქსაქებს; უკან მოსდევს ჯარასავით მბრუნავი ადვოკატი.—

Მსაჯული. Დღეს უნდა მოვისმინოთ თქვენი საჩივარი და გადავსწყვიტოთ, თქვენ სამში თუ რომელს უნდა დარჩეს უპირატესობა. Და, გთხოვთ, თვითეულმა თქვენგანმა წარმოგვიდგინოს თავ-თავისი საბუთები!.. Პირველი სიტყვა თქვენია უფ. Ახმახო!

Ახმახი. Ჭოი, შენ ბრძენო, სიბრძნისა ტახტსა ზედა სოლომონისასა, ზე თხემთა თხემთა მახვილ-განმაწონად აყვანილო! Მანუკელი თქვენ მიერ სამართლისა, მოვილტვი კვარცხ-ბეკისადმი ფერხთა თქვენთა, და ნატერვალთა ნაწილად მიმღები გიღალადებ, და ყურად-იხვენ ვედრებანი ჩემნი!..

Მსაჯული. Ბრძანეთ!.. ნუღა აგვიანებთ სიტყვის შესავალით!-Დრო ბევრად გვიღირს.

Ახმახი. Მოთმინებითა სულისა მომპოვებელი, ეიწყებ უბნობად: ორღანო იგი სახმარ გამოსამეტყველებლად ჰაზრთა დაენებათა ჩვენისა გულისათა, რომელიცა წოდებულ არს ენად, შეურაცხ-ყოფილ იქმნა ხელთა შინა ივერიელთასა: წარმოსდგენენ ორნიცა სხვანი ენანი, დღეს აქა, თქვენს წინაშე მდებარენი, საშუღლოდ ამა ენისა (თითით ანიშნებს გრგვალ ენაზედ), რომელიცა გამოელვარებულ არს ბრძმედისაგან მეტყველებისა ირისებრ, გნომ არს ენათა შორის ორღანო ესე. Ენითა ამით მეტყველ-იყო შაეთველ ჩახრუხითურთ მშვენიერ-ლექსად. Ამავე ენითა ღაღადებდა ბრძენ, რიტორ, პიიტიკოს ანტონ ბაიოსითურთ...

Მსაჯული. Სხვა გვარი თვისება?

Ახმახი. Ბანსხვაებითი თვისება ამა ენისა არს ერთის ხმითა მრავალ ჰაზრთა გამოსთქმად.

Მსაჯული. Ბამოარკვიეთ! რა გსურთ მაგითი რომ სთქვათ?

Ახმახი. Ერთი ლექსი შეიცავს მრავალთა ჰაზრთა, რომელთაცა წარმოდგენით ახსნიან.

Მსაჯული. Ქიდევ სხვა ღირსება?

Ახმახი. Ის რომ ენა ესე გასაგონ არს მხოლოდ რჩეულთათვის და არა საზოგადოდ. Ოდესცა, შემდეგ ლიტურლიისა, დღესა ერთსა, უბნობად ჰყვეს კათალიკოსმა Ანტონ და მიტროპოლიტმა ბოდბელმა, ერი ვერა გამგები ვერცა ერთისა მარცელისა მათ მიერ თქმულისა, სდუმდა საკვირველებითა. Ამგვართა მაგალითთა ძალგვიძს წარმოდგენად ლეგეონი, გარნა მრავალ-მეტყველებითა არა სცხონდინ. Მცირითაცა მით რაცა თქმულ იქმნა ჩვენ მიერ, საგულისხმო არს, რათა ენანი ესენი, უკანონოდ შობილნი ნიადაგსა ზედა ქართლოსიანთასა, განდევნილ და განკიცხულ იქმნენ ამიერითგან.—

Მსაჯული. (მიუბრუნდება ნებიერს ადვოკატს.) Რა პასუხს აგებთ?

Ნებიერი. (ზარმაცად.) Ამოდენი ხანია ყურს უგდებ, მაგრამ, თქვენმა მზემა, ჯერეც ვერ შავიტყე თუ რა ჰნებავს, რომ გვიბრძანოს მაგ დალოცვილმა. Თქვენმა მზემაცა, კათალიკოზი ალარ მაასვენა და შავთველი. Ეჰ ტიალი, რაღაც ჯანი ბეჟანის დროს, მოგეხსენებათ ადამის წინეთ რომ ი პირველი კაცი გხლებიათ, თქვენ კი უნდა, მოგეხსენებოდეთ, იმ კაცის ენა ყოფილა, ეხლა რაღა მოსაგონებელია!? Ამ მაგ ენისა ხელ-ახლად დაწყობა მურვან-ყრუობა არ იქნება, მა რა? მე მაგის თავი არა მაქვს! რაც გენებოს, ის უყავით!

Მსაჯული. (მბრუნავს.) Შენ რაღას იტყვი?

Მბრუნავი. Რა უნდა მოგახსენო, ბატონო?.. Მოცლია მაგ დალოცვილს და ღომის საცეხვევით ბაყა-ბუყი გაავქვს, თვარა საფლავის ენა რაღა გასაცოცხლებელია. Ერთს ლექსში ბევრი აზრი გამოვა, თუ კაცი წარმოიდგენსო და, კი ბატონო, მარა წარმოდგენით რავა იქნება? Რასაც წარმოიდგენს კაცი ტყვილა ხმაში, ის გამოუა. Აბა, ბატონო, თქვენ დაუგდეთ ყური ზარის რეკას, თუ იმაში: „წადი, წადიც!“ არ გაიგონოთ და „მოდი, მოდიც!“ არ გაიგონოთ. Ასე ყოფილა ეგ ენაც. Და ან რაღასთვის და ვილასთვის არის საჭირო ის ენა, რომელსაც ვერც ბერი გაიგონებს და ვერც ერი?!

Მსაჯული. Ქიდევ თუ რამე გაქვსთ დასამატებელი, დაამატეთ, თორემ აწ განჩინებას შევადგენთ.

Უველანი. Შეადგინეთ.

Მსაჯულები ადგენენ შემდეგს განჩინებას: „რადგანც ეგ მშვენიერი ენა ხაქაოს ალარავის ეუურება,

ამბობენ, რომ ჩვენი ქალაქის დროგამოშვებით გამოცემაებს მომავალი წლიდამ ერთიც მოემატებაო: უფ. ტერ-მაბრიელიანცი (ის, რომელმაც ვითომ ქართულ-ფრანცუზული ლექსიკონი გამოსცა) და კიდევ ერთ ვილაც სხვა იანცი რუსულ-ქართულ-სომხურ ენებზე (დიახ, სამს ენაზე ერთად!) გაზეთის გამოცემას აპირებენო... აი თუ გამდიდრდეს ჩვენი პერიოდული ლიტერატურა!..

* * *

ჭუთაისიდამ გვწერენ, რომ ერთ დროს იქ მივიწყებული ლოტოს თამაში ამ უკანასკნელ დროს ისევ გაცხარებულა, და ჭუთაისის მანდილოსნები ამ საქმეში დიდს ერთგულებას იჩენენო; ორი-სამი მოთავე ქალი ჰყავს ჭუთაისის მშვენიერთა სქესის გროვასო და ამათი განკარგულებით, ყოველ ღამე თუ არა, კვირაში სამჯერ მაინც ხან ერთთან და ხან მეორესთან დანიშნულია ლოტოს სალამოო...

* * *

იგივე კორრესპონდენტი ჭუთაისის საზოგადოების მხრით დიდ მადლობას უძღვნის უფ. ცარენიანცს, რომელიც ყოველთვის, წარმოდგენების დროს, სცენას მმართავს და სხვა ყველაფერში უსასყიდლოდ ხელს გვიმართავსო.

* * *

როგორც სჩანს, ჭუთაისში ახალი ტიპი გაჩენილა ადვოკატებისა. კორრესპონდენტი გვწერს, რომ ის ადვოკატები, რომელთაც, ახალი კანონის წესით, მოწმობის მიღება ელირსათ, ისე გაბერვით და ამაყათ დაიარებიან, თითქო ქვეყანა ამათ ხელში იყოსო. ამათ ჩვენს ქალაქში „ახალ გამომცხვარ ადვოკატებს“ ეძახიანო...

* * *

ოჩამჩირიდამ გვაცნობებენ, რომ ამ უკანასკნელ დროს ოქუმში რამდენიმე ლაზი გადმოესახლაო და მთელი ვაჭრობა იმათ ჩაიგდეს ხელშიო. ჩვენი მოამბის წერილის კილოდამ სჩანს, რომ ის ძალიან გულნაკლულად უნდა იყოს ამ ლაზებზე; კაცს ეგონება, თითქო იმათ ჩვენს მოამბეს ვაჭრობა გამოაცალეს ხელიდამაო...

* * *

სურამიდამ გვწერენ, რომ დედა-მიწაზე ყველაფერი კეთდება, ყველაფერი წარმატებაში მიდისო, მაგრამ ჩვენი ძველთაგან ძველის ქალაქის ქუჩებისა და ბაზრის გასწორებას კი არა ეშველა რაო. Cოტა წვიმა რომ მოვიდეს, ისეთი ტალახი დგებაო განსაკუთრებით იმ უბნებში, საცა ურიები და სომხები დგანანო, რომ ქვეითი კაცი სწორეთ მუხლებამდი ჩაეფლებაო.

— შვილო, ზურაბ, სადამდინ?

„ვაიმე, დედავ, მუხლამდინ!

თუ დიდი წვიმები მოვიდა და დიდხანს გასტანა, მაშინ ასე:

— შვილო, ზურაბ, სადამდინ?

ვაიმე, დედავ, ყელამდინ!

* * *

„მოსკოვის უწყებები“ გვაცნობებს, რომ, მმართებლობის ახალი განკარგულების ძალით, ყველა ის საქმეები, რომელიც ფოთი-თფილისის გზაზე უბედური შემთხვევების გამო ატყდებაო, კავკასიის ოლქის სასამართლოებს ექვემდებარებაო.

* * *

რამდენთამე პირთა გეკითხეს: რას უნდა მიეწეროსო, რომ „სასოფლო გაზეთი“ ეს თითქმის სამი თვე თავდება არ გამოდისო. ეს კითხვები ხსენებული გაზეთის გამომცემლისა და რედაქტორისათვის წარგვიდგენია...

„დროების“ კორრესპონდენცია

სამეგრელო 27 ნოემბერს.

ჩვენ დიდი სარგებლობის მოტანას მოველოდით ფოთი-თფილისის რკინის გზის გაკეთებიდგან, მაგრამ ლოდინმა ცუდათ ჩაგვიარა. ჯერ-ჯერობით ამ გზამ არათუ ასარგებლა ჩვენი სოფლის მცხოვრებლებს, არამედ დიდი ზიანი მიაყენა: რაც რკინის გზაზე შემოსაევალია, ადრე თითქმის სულ ჩვენში რჩებოდა, ამისთვის რომ რაც ეხლა რკინის გზით საქონელი მიაქვსთ ან მოაქვსთ, ეს სულ ჩვენებურ ხარ-ურმით და ფურგუნებით დაქონდათ; და ესენი რამოდენიმე ნაწილს თავის ქარისას სოფლებში სტოვებდნენ და ამ გვარად ფული ისევ სოფლებში რიგდებოდა აქა-იქ. ახლა კი ეს ფულები სულ სხვის ხელში მიდის.

ეს კიდევ არაფერი; მაგრამ რკინის გზის სტანციების სიშორემ კი გაუჭირვათ საქმე მცხოვრებლებს; ზოგი სოფელი იძულებული ყოფილა, რკინის გზის ახლოც რომ იყოს, მაინც ოცი ხან მეტი ვერსი თავის ხარ-ურმით გაიტანოს საქონელი, სანამ სტანციაზედ მიიტანდეს. ამას კიდევ მიუმატეთ ცუდი გზები და უხიდო მდინარეები.

თითქმის უმეტესი ნაწილი იმ სოფლებისა, რომლებზედაც გაივლის რკინის გზა, როგორც ზევით ვთქვი, მოკლებულია იმ სარგებლობას, რომელსაც იგინი მოელოდნენ; მაგრამ მაგალითათ მოვიყვან მხოლოდ იმ სოფლებს, რომლებსაც ერთი მხრით სტანციების სიშორე და მეორეს მხრით მდინარეების უხიდობა დიდ ზიანს აძლევს. ეს სოფლები არიან: აბაშა, სუჯუნა, ქვათანა, ნაესაკოვი და ქოლოური, რომლიც სულ შესდგება ოცი ათასი კომლი. ამ სოფლებიდგან, დიდის წვალებით, გადის ასი ათასი ფუთი სიმინდი და აბრეშუმი და ამაზე მეტი საქონელი იმავე წვალებითა და გაჭირვებით შემოაქვთ, ამისთვის რომ იმ სტანციებზე, სადაც უნდა მიიტანონ ეს საქონელი, რამოდენიმე ვერსით დაშორებულნი არიან ამ სოფლებს მცხოვრებლები და დაშორებულიც რომ არ იყვნენ, მაინც ისეთი მდინარეები (აბაშა, ცხენის-წყალი) აქვსთ გასავლელი, რომ ამაზე არც ხიდია და ხანდისხან არც პოროომის დ ძვრა შეიძლება.

ერთმა ჩემმა ნაცნობმა მიამბო, რომ სოფლელებმა სთხოვეს ფოთი-თფილისის რკინის გზის უფროსს, რომ სადგე სამტრედიასა და ახალ-სენაკის სტანციების შუა ნახევარი სტანცია გაეკეთებიათ; და ეს კიდევაც დათანხმდა. დანიშნა სტანციის სახლისთვის ადგილი და სახლი ააშენეს. მაგრამ ეს ნახევარი წელიწადი გავიდა, და კაცი არ ხსნის სტანციას. მგონი, სანამ კიდევ ერთი ორი კაცი არ დაიღუბება *) წყლებში, მანამ სტანციას არ გახსნიან. ამისთანა ნახევარი სტანციების გახსნა არათუ მარტო ამ სოფლებისთვის სასარგებლო იქმნება, არამედ ყველა იმ სოფლებისთვის, რომლებიც დაშორებულნი არიან სტანციებზე.

ანთიმოზი

*) ამას წინეთ ცხენის-წყალში დაიხრჩო ერთი ჭუთაისიდგან მომავალი ხაშაშურიძე და ერთი მეგრელიც ზამთარში გამოვიდა მდ. აბაშაში, გაცივდა და მოკვდა.

ავტ.

რუსეთი

ოქტომბრის 18-ს ხერსონში ყოფილა კრება გუბერნიის თავად-აზნაურებისა. პირველს სხდომაზედვე ჩამოვარდნილა ლაპარაკი შემდეგ საგანზე: უჩინო თავად-აზნაურებს აქვთ კანონით კენჭი და შეუძლიანთ კრებაში მონაწილეობის მიღება თუ არა? რადგანაც ამაზე ადრეც ჰქონიათ სჯა, დეპეშით ეკითხათ შინაგანი საქმეების მინისტრისათვის და ამასაც პასუხი მოეწერა, რომ „კენჭის ყრაში მონაწილეობის მასალებად, 34 მუხლის ძალით, საჭიროა ნამდვილ სამსახურში მიღებული ჩინი;“ ამის გამო ხერსონის თავად-აზნაურობის კრებამ ამ სხდომაზედვე გადაწყვიტა: მართებლობასთან ვიშუამდგომლოთო, რომ ყველა თავად-აზნაურს, თუნდაც უჩინო იყოს, ჰქონდეს კენჭი, თუ კი ან სამსახურშია და ან სწავლის დიპლომი აქვსო.

ცნობა ყურადღებაში მისაღები ჩვენი თავად-აზნაურობისათვის....

* * *

ჟიზღრინის საერო კრებას გადაუწყვეტია, მმართებლობასთან ვიშუამდგომლოთ, განკარგულება მოახდინოსო, რომ ყველა ჩვენი უეზდის დედ-მამები, ვისაც კი შვილი ჰყავს, ვალდებულნი შეიქნენ, თავიანთი შვილები შკოლაში გამოგზავნონ ანუ შინ ასწავლონ წერა-კითხვაო. ამასთანავე კრებას კიდევ ახალი ხუთმეტი სასოფლო შკოლის გამართვა გადაუწყვეტია თავის უეზდში.

* * *

იჟ საერო კრებაში, რომელიც გასული ოქტომბრის დამლევს იყო მურომში (ვლადიმირის გუბერნიაში), დეპუტატებს ბევრი მოლაპირაკების შემდეგ, დაუდგენიათ განჩინება, რომ ვეცადოთ, ჩვენი უეზდის ქარხანებისა და ფაბრიკების პატრონებს ძალა დავატანოთ და ახალგაზდა მუშებს დიდხანს ნუ ამუშავებენო; კანონად უნდა დადგესო, რომ 8 დამ 15 წლამდი მუშა დღეში რვა საათზე მომეტებულს არ უნდა მუშაობდესო და 15-დამ 18-მდი ათს საათზე მეტსაო.

* * *

წასულ ნოემბრის 20 ს შესრულდა ათი წელიწადი მას აქეთ, რაც რუსეთში ახალი

ცოდვა არის, რომ ტყვილად გაფუჭდეს და ამისთვის უმჯობესია საქონს გაიგზავნოს! გაიყვანეთ! მშვიდობით წარვედინ!..„ მრგვალი ენა გაქვსთ და ახმახი თვალცრემლიანი მისდევს უკან ბუტბუტით: „ჭოი ჟამნო და ჭოი ზნეობანო!.. მშვიდობით!.. აქ ჩვენ უცხონი ვართ!“ მაყურებლები აცილებენ გალობით: „განუსვენოს იქ, სადაცა მართალთა სულნი განისვენებენ.“

მ ს ა ჯ უ ლ ი. (მიუბრუნდება ნებიერსა და მბრუნავს.) რახანც რომ ის ახირებული მათუსალა გავისტუმრეთ, აწ თქვენ ორზედ მოდგა საქმე: რომელი რომელს უჩივით და რას?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. მე, ბატონო, არც არავის უჩივი და ტყვილა ნურც ვინმე მიჩივა.

მ ს ა ჯ უ ლ ი. მაშ თქვენ სჩივით?

ნ ე ბ ი ე რ ი. დი..ა..ხ! მე გახლახავრ გულნაკლებათა და მე ვჩივი!..

მ ს ა ჯ უ ლ ი. რას?

ნ ე ბ ი ე რ ი. რასადა, აი, შენ ხარ ჩემი ბატონი და ამასა რომა, გადმოეხეტა ქორტოხსა იმერული ენა და აღარ გვასვენებს, იმერულათ უქცევეს კილოსა!

მ ს ა ჯ უ ლ ი. მართალია? (მიუბრუნდება მბრუნავს.)

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. ქი ბატონო! მაგას რალა კითხვა უნდა: თუ იმერული ენაა, იმერულათ უნდა უქციოს კილო, აბა როგორ იქნება! ეგ იმასა ჰგავს, რომ ავიჩემოთ: მტრედი იმერეთიდამ მოფრენილი თფილისში, რატომ მტრედობს და არა ყვავობსო.

ნ ე ბ ი ე რ ი. აი, ბატონო, არ კი მოგახსენეთ, რომ ენა ქართული წარყვნეს იმერულითა მეთქი! ეხლა ხომ თქვენცა ხედამთ, თვითონაც გამოტეხილია!..

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. იმე, ვაჟო! ძვე რა უყოთ მერე! შენ ეს გვიბრძანე, თუ რითია ცუდი ენა იმერული! რას უწუნებ?

ნ ე ბ ი ე რ ი. (სიცილით) როგორ თუ რას ვუწუნებთ! იმასა რომა არ არის ქართული და არც მწერლობაში შემოსალებია. მაგალითად სასაკინონი არ არიან ეს ლექსები: „კი, ქვე, იმე, ვაჟო, შუკა, ყვინთი, ყე, ცხიკვება“ და სხვ?...

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. მაგ სიტყვების დაწუნების კი რალა უნდა მოგახსენოთ. ეგენი რუსთველსა აქვს ნახმარები თავის „ვეფხვის ტყაოსანში“ და იმას გარდაც სხვა ძველი დროს მწერლებიც ხმაროობენ.

ნ ე ბ ი ე რ ი. რა უყოთ მერე და! ეგ კიდევ არაფერ შეადგენს. მართლია ე ეგ სიტყვები უხმარია რუსთველსა, მაგრამ ეგ იმასა ნიშნავს, რომ იმას კარგათ სცოდნია ყველა მაზრების ენა და ხმაროობს მათ ისე, სხვათა შორის, და არა ვითარცა ნამდვილ ენასა და ენის სამკაულსა.

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. ვინ მოგახსენათ? აი, ეგ რას ნიშნავს: იმ დროს როდესაც რუსთველი არსებობდა, საქართველო შეადგენდა ერთს სამეფოს, და არ იყო განაწილებული სხვა და სხვა საბთავროებათ; ენაც ერთი ჰქონდათ. ე. ი. ის ენა, რომელიც რუსთველს უხმარია. შემდეგ საქართველო დაეცა, განაწილდა სამთავროებათ სამეფო; ხშირად ერთი სამთავრო იყო ხოლმე გარეშე მტრის მონებისა და გავლენის ქვეშ, მაშინ როდესაც მეორე თავისუფლათ რჩებოდა. ამგვარად დამონებულს სამთავროში, რომელიმე ქართული ლექსები იკარგებოდა და მის ნაცვლად სხვა უცხო სიტყვა შემოდიოდა. მაშინ როდესაც დაუმონებელ სამთავროში კი რჩებოდა ის სიტყვა. ასე ამგვარად შეიფარეს თავი სხვა და სხვა სიტყვებმა სხვა და სხვა საქართველოს კუთხეებში და სამთავროებში. დღეს ჩვენი ვალია, რომ ის სიტყვები მოვაგროვოთ და შემოვიტანოთ ენის საუნჯეში და არა გაფსდევნოთ მხოლოდ მისთვის, რომ იმ ლექსს ქალაქში კინტოები არ ხმაროობენო...

ნ ე ბ ი ე რ ი. (ბაცხარებით სიტყვას აწყვეტინებს) მაგას ჩვენ არ დავსდეთ! აბა რა სიტყვაა, თქვენს მზესა, „კი“! მაშინ როდესაც ჩვენ ვხმაროობთ უკეთესს ლექსს, „დიახს?!„

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. ვინ მოგახსენათ, რომ უკეთესიაო? ცუდი მაშინ იქნებოდა სიტყვა „კი“, რომ ქართულ ენის კანონებს ეწინააღმდეგებოდეს... სიტყვა „დიახ“ ნიშნავს დასტურის მიცემას. აგრეთვე სიტყვა „კარგი“ ხშირად ნიშნავს ლაპარაკის დროს დათანხმებას და დასტურს. ქართული სიტყვები ხშირად მოითხოვენ დაქარაგმებას შესამოკლებელად; ასე რომ მოვაალ მარცლოვანი ლექსი ხდება ერთ მარცლოვანად. ეს ენის თვისება არის. ამავე ენის თვისების ძალით, სიტყვა „კარგი“ მოკლდება და იცვლება ჯერ „კაი“ და კიდევ უფრო შემოკლებით „კი“. აქედამ სჩანს, რომ სიტყვა „კარგი“, უქარაგმოთ და ქარაგმნიანი „კაი„ და „კი“ ერთი არიან. მაშასადამე იმერული „კიც“ ისეთი დასტური ყოფილა, როგოც თქვენი „დიახი“ და მაშ გაჭიაყელებულს სიტყვას დი..ახ..ს რითი ვერ უტოლდება იმერული „კი“, მაშინ როდესაც დანიშნულება ორივეს ერთი და იგივეა და ძალაც ერთი აქვთ? ამ ნაირათვე შემოკლებული არიან: „ქვე“ ე. ი. ქვეშე, „ყე“ ე. ი. ყოველივე და სხვანი; მაგას ჩვენ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სასამართლო ცვლილება შემოიღეს. ამის გამო ეს დღე, ითი წლის იუბილეი, პეტერბურღში სენატისა და სასამართლოების ჩინოვნიკებს და აგრეთვე ადვოკატებს უდღესასწაულებიათ. სენატორები და სხვა უმთავრესი მოსამსახურე პირები სენატის ეკლესიაში შეკრებილან და პარაკლისი გადაუხდევინებიათ. ამას გარდა ასზე მეტი სასამართლოს ჩინოვნიკი და ადვოკატები პეტერბურღის მხატვრების კლუბში შეკრებილან შეჯღლიში გაუმართავთ, რამდენსაც იმათგან სიტყვა წარმოუთქვამს და ბოლოს სტიპენდია დაუნიშნავთ ერთი იმ ყმაწვილთაგანისთვის, რომელნიც ახალგაზდა დამნაშაულების კალონიაში იზრდებიან.

* * *

„მოსკოვის უწყებებში“ სწერენ, მმართებლობას ისეთი კანონებისა და განკარგულების გამოცემა განუზრახავსო, რომელნაც ხალხს პირუტყვის ჭირისაგან მიცემულ ზიანი უნდა შეუმსუბუქოსო.

* * *

ეკატერინოსლავის ქალაქის გამგეობას მიუღია რა მხედველობაში, რომ, რადგანაც იმათ ქალაქისათვის, როგორც საზოგადოთ ყველა ქალაქისათვის, პრაქტიკული და ხელოვნური სწავლა აუცილებელ საჭიროებას შეადგენს, ამისთვის გადაუწყვეტია: რეალური სასწავლებელი გავხნათ ჩვენს ხარჯით და ამ სასწავლებლისათვის ყოველ წელიწადს 11,640 მანეთი გადაიდეათ. ადგილობრივ ერობასაც თავის მხრით გადაუწყვეტია, რომ ჩვენც ყოველ წელს 4,500 მანეთს შემოგწირავთო.

უცხო ქვეყნები

საფრანგეთი

ნაციონალური კრების სხდომები გაიხსნა ვერსალში ნოემბრის 18 (30). თითქმის ყველა დეპუტატები ჩამოსულან დეპარტამენტებიდამ და ამ სხდომას დასწრებიან. ეს პირველი სხდომა არაფრით არ ყოფილა შესანიშნავი და ყურადღების ღირსი. სამხედრო მინისტრმა რამდენიმე სამხედრო კანონის პროექტი შეიტანა კრებაში განსახილველად და დასამტკიცებელად.

მეორე დღეს კრების პრეზიდენტისა და იცე-პრეზიდენტების ამორჩევა ყოფილა; ისევ ძველი პრეზიდენტი, ბჰიუფე, ამოურჩევიათ ნაციონალური კრების თავსმჯდომარედ.

ბოლოს, მესამე დღეს, ელირსათ ის, რაზედაც ამ უკანასკნელ დროს ამდენს ლაპარაკობდნენ: ერთმა მინისტრმა ნაციონალურ კრებასთან მაკ-მაჰონის ეპისტოლე წაიკითხა. ამ ეპისტოლეს შინაარსი რუსულ გაზეთების დეპეშებშია დაბეჭდილი; იმაში, სხვათა შორის, მოხსენებულია, რომ უცხო ქვეყნები დარწმუნდნენ, რომ საფრანგეთს მშვიდობიანობის დაცვა ჰსურსო; ვაჭრობა თან და თან უფრო მარჯვეთ მიდისო; დეპარტამენტებში მოგზაურობის დროს, მაკ მაჰონი დარწმუნდაო, რომ ხალხი მოუთმენელად მოელის საზოგადო უფლების განსაზღვრას და დიწესებასო. მაკ მაჰონი აცხადებს, რომ იმას არცერთი პარტიის მხარე არ უჭირავს, ყველას სთხოვს, დაეხმაროონ საზოგადო წყობილობის აღდგინებაში. ყოველს შემთხვევაში მე შეურყეველად ავასრულებ ჩემ დანიშნულებასაო, ამბობს ბოლოს მაკ-მაჰონი.

გაზეთებში დაბეჭდილებით ამბობენ, რომ იანვრამდი არც მმართებლობის ფორმაზე და არც საზოგადოთ შინაგან პოლიტიკაზე არ იქნება კრებაში სჯა და ბაასი. მარცხენა მხრის დეპუტატების მომეტებულ ნაწილს ერთმანერთთან მოლაპარაკებაში გადაუწყვეტიათ, რომ რადგანაც ყოველი ამგვარი ბაასი ნაციონალურ კრებაში ხალხსაც აღელვებს და ვაჭრობას დასცემსო, ამის გამო იანვრამდი, სანამ ქრისტესშობისა და ახალწლის დღესასწაულები არ გათავდება, მანამ ამგვარ საგნებზე სჯას ნუ ჩამოვაგდებთო.

თუ ეს ხმა გამართლდა, მაშ იანვრამდი საინტერესო სხდომებს არ უნდა მოველოდეთ.

—ნაციონალური კრების გახსნის წინა კვირაში საფრანგეთში მუნიციპალური ამორჩევები იყო და პარიჟში კი ეს ამორჩევები სწორეთ კრების გახსნის წინა დღეს იყო. გაზეთებში დაბეჭდილი ცნობებიდამ სჩანს, რომ ამ ამორჩევებში რესპუბლიკურ პარტიას გაუმარჯვნია: თითქმის ყველა ქალაქების გამგეობაში თავის წარმომადგენლებად მცხოვრებლებს ისეთი კაცები ამოურჩევიათ, რომელნიც გამოჩენილნი არიან თავიანთი რესპულიკური აზრებით და რომელთაც არჩევას რესპუბლიკური პარტიის კომიტეტები ურჩევდენ. განსაკუთრებით პარიჟში, ლიონში და მარსელში თითქმის სულ რადიკალური რესპუბლიკელები არიან არჩეულნი მუციციპალურ წევრებად. პარიჟის ქალაქის გამგეობაში სულ 80 წევრია—თითო თითო უბნისთვის. ამ რიცხვიდამ 63 რადიკალური რესპუბლიკელები არიან; დანარჩენ უბნებში ხელმეორეთ უნდა იქნეს კენჭის-ყრა; და, როგორც ამბობენ, ამათშიაც ნახევარზე მეტი რესპუბლიკელი კანდიდატები გაიმარჯვებენო.

— ამას წინათ პარიჟში გაასამართლეს ერთი გამოჩენილი ბონაპარტისტი, სახელად ქლემან დჰუვერნუა, რომელსაც აბრალებდნენ, რომ, როდესაც პარიჟში მყოფის ერთი ესპანიის ბანკის დირექტორად იყო, სხვა და სხვა ცუდ-კაცობა ჩაიდინა, ბანკის საქმე უკანონოთ მიჰყავდაო და ხალხს ფულებს სტყუებდაო. ყველა ამ დანაშაულობისათვის ქლემან დჰუვერნუას ორი წლით საპყრობილეში ჩამწყვდევა და 1000 ფრანკი ჯარიმის გადახდევინება გადაუწყვიტეს.

იცით, ვინ იყო ერთ დროს ეს ქლემან დჰუვერნუა? ის იყო გამოჩენილი ბონაპარტიელი ჟურნალისტი და ნაპოლეონის მინისტრი...

ოსმალეთი

ევროპის ოსმალეთში და საზოგადოთ მცირე აზიაში, როგორც სტამბოლის გაზეთებში იწერებიან, ამ უკანასკნელ დროს საშინელი შიმშილი გაჩენილა ასე, რომ განსაკუთრებით მცირე აზიის ზოგიერთს ქალაქებში და სოფლებში ლუკმა-პურს მოკლებული ხალხი თურმე შიმშილით იხოცება.

ამავე გაზეთებში იწერებიან, რომ ხონთქრის უფროსმა მეფულემ თავის ჯიბიდამ ექვსასი მილიონი შესწირა ახალი მეჩითის ასაშენებელათაო...

საქართველოს ცხოვრებიდგან

სტატია V

დავით სოსლანისა და დავით ნარინის გამეფება

1237 წელს მეფე რუსუდანმა თავისი ძმისწული, ლაშა-ბიორგის შვილი, დავით სოსლანი ქესარიაში გაგზავნა და იქ იმის სიძემ ბაიატ-ედინმა (ეიასდინმა) დაამწყვედივა ციხეში. მერმე ამავე წელს თვითონ შეუგირდა მონგოლებს და სთხოვა, რომ ჩემს შვილს საქართველოში მეფობა დაუმტკიცეთო. საქართველოში მყოფ მონგოლების ნოინებმა ამისათვის ის ყარაყურუმში (ჩინეთში) ყაენს გაუგზავნეს. 1247 წელს, მეფე რუსუდანი რომ მოკვდა, 1251 წლამდე საქართველო უმეფოდ დარჩა და ამის გამო ექვსი წლის განმავლობაში მეფის მაგიერობას ეგარსლანი ეწოდა.

საქართველოს მთავრებს და თავადობას ძლიერ „ჰრცხვენოდათ მთავარ ყოფად მათზედა ეგარსლანისი, არა მათგან უგვარიანესისა კაცისა.“ ამისათვის შეიყარნენ საქართველოს მთავარნი და მოინდომეს ლაშა-ბიორგის შვილის დავით სოსლანის გამეფება. იმათ უთხრეს ნოინებს:

„ვინაიდგან მეფე ჩვენი ნარინ დავით წარავლინეთ ყაენს წინაშე, არა უწყით თუ რა შეემთხვიადედა მათი რუსუდან გარდაიცვალა და აღარა არს ნათესავი მეფეთა ჩვენთა, და ჩვენ ურთიერთის დაუმორჩილებელნი ვართ. და არა ეგების თუმცა დავემორჩილნეთ ვისმე, უკეთუ არა იყოს ნათესავი მეფეთა.“

ამისათვის გთხოვთ ლაშას-შვილი დავით, რომელიც ქესარიაში არის დამწყვდეული, მეფედ დაგვიყენოთო. ნოინები დათანხმდნენ. გაგზავნეს ეიასდინთან ელჩად ერთი ნოინი, სახელად ანგურაგი, და თან გააყოლეს ქართველებისაგან ვარამ ბაგელი და სარგის თმოგველი.

ამ სახით, შვიდი წლის შემდეგ, ესე იგი 1244 წელს, გაანთავისუფლეს დავით სოსლანი და მოიყვანეს საქართველოში.

ამავე წელს საქართველოს მმართველმა მონგოლებმა დავით სოსლანი რუსეთში ბათო ყაენს გაუგზავნეს და თან გააყოლეს შანშეს ძე ზაქარია, ვარამის ძე ალბუღა და

გალითად, თუ ერთს კაცს აგზავნიან სადმე მთიული, იტყვის: გაეგზანე და თუ მრავლობითი რიცხვით უნდათ სთქვან, რომ ბევრი გაეგზავნეო, მაშინ იტყვის: გაეგზავნე—ყე. ე. ი. ყველა გაეგზანეო.

ნ ე ბ ი ე რ ი. „იმე“ რალა არის?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. თუ კი აჰმე! შეიძლება ითქვას, „უიმე“, ოჰმე! რატომ „იჰმე“ ანუ იმე აღარ ითქმის?

ნ ე ბ ი ე რ ი. „ვაჟო“ რალა სიტყვაა?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. ის რაც „შვილო ანუ ბიჭო“!.. ბიჭო არის ფარსული ლექსი, ნიშნავს ჩვენებურათ „შვილოს“ და თუ კი თქვენ ბიჭოს ხმაროობთ ე. ი. შვილოს, რატომ ჩვენც არ ვიხმაროთ უფრო ნამდვილი სიტყვა „ვაჟო“, მაშინ როდესაც ეს ნიშნავს შვილს მამრობითი სქესისას?..

ნ ე ბ ი ე რ ი. თქვენ რომ ცხვირის დაცემინებას ცხიკვებას ეძახით რა არის?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. ის რომ, ცხვირის დაცემის დროს კაცი ცხვირიდამ უშვებს ისეთ ხმას, რომელშიდაც ისმის „ცხი“ და აქედამ ხმის მიბაძვით შესდგა ლექსი „ცხიკვება“.

ნ ე ბ ი ე რ ი. კარგი და „თვლემს“ მაგიერ რომ „ყვინთავს“ ამბობთ, კარგია!

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი. რატომ არა?—ჩვენ ორივეს ვხმაროობთ, როგორც „ყვინთვას“ ისე „თვლემას“; თვლემას მაშინ ვიტყვით, როდესაც კაცს თავი უძევს რამეზედ და მარტო თვალებსა ჰხუჭავს, და როცა ზის, თავს ველარ იმაგრებს ძილ-მოსვლაზედ და ხშირად ჩ ჰკიდებს ხოლმე თავს, იმას ვეძახით „ყვინთავს“. აი ეს საიდამ წამოდგა: როდესაც წყლის ფრინველი წყალში ჩაჰკრავს უეცრად თავს, იმას ყვინთი ჰქვიან და მის შედარებით ძილ-მოსული კაცი რომ თავს ჩაჰკიდევს, ყვინთავსო იტყვიან, ე. ი. როგორც ბატიანი ხვი წყალში, ისე ჩაჰყოფს ხოლმე ძირს თავსაო.....

მ ს ა ჯ უ ლ ი. თუ შეიძლებოდეს გაჩუმდით!.. აქ მაგგვარი ბაასის დრო აღარ არის. ბარედამ რალაც ხმაურობა მოისმის და უმჯობესია ჯერ იმას დაუგდოთ ყური...

(ველანი ზეზე წამოდგებიან და უგდებენ ყურს მესტვირის ხმას. მესტვირე სტვირს უკრავს და ზედ ამღერებს:)

მუხრანიდამ ჯარი მოდის, წყალივითა იწყო დენა.
მუხრან-ბატონი სარდლათ ჰყავს, უნდა თავის გამოჩენა.
ქართლ-ბატონს შემოწყრომია, უფიცნია მაღლა ზენა:
რომ მოყვრობით არ დაზოგავს, უნდა ამოგლიჯოს ენა!
მისა რისხვა და მუქარი ქართველ-ბატონს მოეხსენა.
ბაჯავრდა დათან გაჰკვირდა: „რა გვაქვს საჩხუბარი ჩვენა?
თავის გვარი როგორ დაჰგმო, რჯული როგორ შეაჩვენა?
რა ფათერაკს შეხვდომია! რა ეშმაკი მოეჩვენა...
რომ სულ უმიზეზოთ შეოთავს და აღარ ჩვენ მოგვასვენა?
შემიგროვეთ, რაც მყავს ჯარი, მივეგებო ცხენ და-ცხენა
რომ გავიუმდეთ, არ ივარგებს, რადგანც უნდა ჩვენი წყენა!“
ასე ბრძანა ქართლ-ბატონმა, და ზედ ცხენი მიაჭენა!
მოეგება მომავალსა, თავს უჩვენებს აწ დამხვდურად.
მოაძახა: „მოღალატევ! ფუ, ვერ გხედავ ძმასა ძმურად.
ბული გესლით აგივსია, ნათესავის დასამდურად!
მოძმის სისხლში ხელს თუ ისვრი, მაშ დაგხვდები მეც მეფურად.
სასიკვდილოდ გაგიმეტებ, ნუღა გიკვირს ჩემგან ნურად.
ერთს ანდაზას მოგაგონებ, საგულისხმოდ იხვევ ყურად!
ძმის გაწირვა, მტრის მიდგომა არ გეთვლება სამსახურად.
ტყუილია ნუ ვსწყვეტთ მაგდენ ჯარსა, ცუდად სისხლის მოსაწყურად:
თუ გულს გერჩის, ჩვენ შევებათ ერთმანეთსა, სჯობს, კახურად.“
მუხრან-ბატონს გაეცინა, და უთხრა:“ ეგ რა სჩმახეო!
მეც ქვეყნის ტოლი კაცი ვარ, და სუსტად ვით დამსძრახეო?
რაც დღეს შენ ჭირი მოგადგეს ის შენს თავსვე დასძახეო,
რათ მაგზავნიდი სხვა ქვეყნად, რათ შემიცვალე სახეო?
იქ მე მასწავლეს ხერხები და ათას გვარი მახეო,
ვერ შემაშინებ მუქარით, გირჩევ, სხვა ვინმე ჰფახეო,
თორემ ვერ მომაშლევინებ, რაც გულით განვიძრახეო.
სასაცინოა ეგ თქვენი რალაც სიტყვები მკვახეო...
უმჯობესია რომ დამრჩე.. სხვა ენით დაიძახეო!“
ქართლ-ბატონს ფერი ეცვალა, შეიქნა დალონებული!
რა ექნა, ჯარი არ ჰყავდა; მან დაუჩაგრა მას გული,
რომ მომხრეთ ვერვის ხედავდა, ყველასგან დავიწყებული!
დაჯდა, საკინძი შეიხსნა, მოსთქვამდა გამწარებული:
„ვაი, გავჭოტრდი, ქრეზივით მე! ერთს დღეს გამდიდრებული.
და აწ სიცოცხლე რათ მინდა, დამმარხეთ გაშავ-დღებული!“
ამ მოოქმაზედ მთლად შეძრა ქართლ, ქახეთი, იმერეთი.
მოვიდნენ და მოახსენეს: „ბატონო, დაგვეცა რეტი;
მართალია, თქვენ მომხრეთ დღეს არ ვარგივართ ჩვენ არც ერთი,
მაგრამ შვილებს გამოგიზდით, თუ ხელს მოგვიმართავს ღმერთი.
მანამდი კი მოითმინეთ, ჭირს როგორმე გაუძელით;
თორემ ჩვენ ყველას ყელს დაგვჭრით, და თქვენც გამოიჭრით ხელით;
სჯობს, ჯერეთ ცოტას დასჯერდით, იმერლები იახელით!
მართალია, მათგან შველას და კურნებას მთლათ ნუ ელით,
მაგრამ არაობას ხომ სჯობს, რომ დავრჩებით ცალ-ულელით?!..“

ალკა.

სარგის ᲗᲛოგველი. ᲑათᲝᲛ Ზაქარია და ᲐღᲑუღა თვისთან დაიჭირა, Დავით და სარგის ᲗᲛოგველი კი მანგუ-ყაენს Ყარაყურუმში გაუგზავნა. Დავით სოსლანი მიიდა რამდენიმე ქართველით; მაგრამ მეფობის მიღება გაჭირდა, ამისათვის რომ ათაბაგს Ავაგს, ᲖრიᲒოლ სურამელს, Ზამრეკელს და ᲐმირეჯიᲑს ᲑეᲨქენს, რომელნიც Დავით ნარინის თანაშეᲖრდილნი იყენენ, მეფედ Დავით ნარინი ჰსურდათ; სხვებს კი Დავით სოსლანი. Ამ საᲮით საქართველოს თავადნი და მთავარნი ორ კერძოდ გაიყვნენ. Დავით ნარინის პარტიის მოთავე ათაბაგი Ავაგი იყო, Დავით სოსლანის პარტიისა სარგის ᲗᲛოგველი. ᲔრᲗის სიტყვით, იმერლობას რუსუდანის შვილი ნარინ Დავითი სურდა მეფედ, აღმოსავლეთის საქართველოს ლაშა ᲑიᲝრგის შვილი Დავით სოსლანი.

Შემდეგ დიდი ხნის საუბრისა და რჩევისა, Ყარაყურუმიდგან გამოგზავნეს საქართველოში Ავაგი, რომელსაც უნდა შეეტყო ადგილობრივ: რას ამᲑობდნენ და ორში ვისი გამეფება უნდოდათ. Ავაგს საქართველოს სამზღვარზე მიეგებნენ ყველა თავადნი და წარჩინებულნი, თვით ᲨანᲨე და Ეგარსლანიც ამათში ერიენენ. Ის რომ მიუახლოვდათ, მომგებნი მაშინვე გადმოხდნენ ცხენებიდგან და თავი დაუკრეს, მაგრამ ᲨანᲨე და Ეგარსლანი ცხენებზედვე იყვნენ. Ეგარსლანი, რადგან არ იყო თავადი-შვილის შთამომავლობითა, ამისთვის ძლიერ ეწყინათ იმისი ცხენიდამ არ ჩამოხდომა და განძვინებულმა Ავაგმა ჰხეთქა თავში მათრახი; მერმე უბრძანა იმავე კაცებს, რომელნიც Ეგარსლანის ხელ-ქვეითნი იყვნენ, გადმოეღოთ ცხენიდგან. Ის მაშინვე ძირს დასცეს და

„Პატივისაგან უპატიო ჰყვეს, და განძრცვილი განაძეს, და მიერიდგან უპატიო იქმნა და საცინელ.“

Ამ გვარად საქართველოს თავადობამ, რომლის მოთავედ ამ საქმეში იყვნენ ᲨანᲨე და Ავაგი, გააგდეს ეჭკაცი და პატიოსანი ბაკურციხელი (კახელი) კაცი სამხედრო ასპარეზიდგან.

Შემდეგ თავადობამ მოილაპარაკა მეფის ამორჩევაზე ორთაგან ერთისა—Დავით სოსლანისა ანუ Დავით ნარინისა. რადგან ორივე მეფობის მეძიებლებს ძლიერი პირებისაგან Შემდგარი პარტიები ჰყვანდათ, ამისათვის, რომ უფრო დიდი უთანხმოება არ მოხდეს, მოინდომეს ორივეს გამეფება; მაგრამ, სამწუხაროდ, მაინც და მაინც ვერ გადურჩნენ უთანხმოებას და ერთმანერთის ქიშპობას. 1251 წელს იმათ ორივეს მონგოლებმა მისცეს საქართველოში მეფობა, და ისინი მოვიდნენ და დასხდნენ ᲗᲛილისის ქალაქში. სამი წლის განმავლობაში ისინი თანხმობით სცხოვრებდნენ; მერმე კი Დავით სოსლანის პარტიამ Დავით ნარინი დაატყვევებინა. მაგრამ ის იმათ გამოეპარათ, მოვიდა Იმერეთში და აქ გამეფდა.

რა მოხდა ამის Შემდეგ—ამაზე მე Შემდეგ სტატიაში ვილაპარაკებ, რადგან ამის ლაპარაკი საჭირო არის მე-XIII საუკუნის ქართველების ცხოვრების კარგად შესატყობად.

Ინგილო Ჯანაშვილი

ნარევი

Შარშან ამ დროს ერთს მდიდრულად მორთულ ᲨენᲘს სასტუმროში ვიღაც მოგზაური ჩამოხტა, რომელმანც სასტუმროს პატრონს გამოუცხადა, რომ მე თავადი Დიმიტრი ᲭაᲭავაძე ვარო. Ამ მოგზაურმა დაუწყო ყველას ჩიეილი, რომ გზაზე ვიღაც ყმაწვილ კაცს გავეცანი და გამქურდაო, 50,000 მანეთის ნიეთეული მომპარაო. Ორი კვირის Შემდეგ, ეს კაცი სადღაც გაჭქრა; არც სასტუმროში ვალი გადუხდია, არც ერთი, არც მეორე. Ამ დროსვე ერთს Ბერლინის საუკეთესო სასტუმროში დადგა ერთი კაცი, რომელიც ძალიან მდიდარს ჰგავდა, რადგან Ბევრ ფულს ხარჯავდა და ქეიფიანად ცხოვრᲑდა. Ერთი კვირა აქ გაატარა და მერე აქედამაც გაიპარა. Შემდეგ ამ ᲭაᲭავაძეს Ლონდონში ამოეყო თავი; იქაც დიდკაცებს გაცნობოდა, კოროლევის სასახლეში მიეღოთ. Პირველს სასტუმროში დამდგარიყო, ვიღაცები დაეტყუილებინა, რომ რუსის თავადი ვარ, Ბევრ ფულს მოველი ამ ცოტა ხანში და ეხლა კი შემომელია, მასესხეთო; ესესხნათ. Მაგრამ აქედამაც მალე გამქრალიყო. Ბოლოს რუსეთში დაᲑრუნებულა, რამდენიმე სულელისათვის კიდევ გამოუტყუებია ფულები. Მაგრამ სულ Ბოლოს კი მოსკოვში დაუჭერიათ და აღმოჩენილა, რომ არც თავადი ყოფილა, არც ᲭაᲭავაძე; ვიღაც გადამდგარი უნტერ-აფიცერი ᲚინᲘეი ყოფილა.

Თითქო მუქთი ფულების მჭამელებად ნამდვილი ქართველები არ ეკმაროდეთ; ცრუქართველები რალათ გვეჭირებოდა!..

* * *

Ერთს Პარიჟს გაზეთში სწერენ, რომ ჩვენს ქალაქში მცხოვრებ კარლისტებმა საუკეთესო ოქრო-ᲫᲭედელს დონ-ᲐლᲩონსისათვის ძვირფასი გვირგვინის გაკეთება შეუკვეთესო. მეორე Პარიჟისვე გაზეთი მახვილობს ამის თაობაზე, რომ გვირგვინის შოვნა ადვილიაო, ოღონდ დონ-ᲐლᲩონსმა Ესპანიის ტახტი ჩიგდოს ხელშიო; ტახტის შოვნაც ადვილიაო, ოღონდ ხალხს დაუბრმაოს თვალიო...

* * *

Პარიჟში 28 ახალგაზდა იაპონელი ცხოვრებს ამ ჟამად, რომელნიც თავიანთ იმპერატორისაგან (მიკადოსაგან) არიან გამოგზავნილი სწავლისათვის. Თითქმის ყველანი ერთსა და იმავე სწავლას (ინჟენერობას) ადგანან და როცა კარგათ შეისწავლიან, მერე ისევ თავიანთ სამშობლოში უნდა დაᲑრუნდნენ და იქ თვით საქმეში გამოიყენონ, რაც სხვაგან სწავლა მიულიათ.

საფრანგეთს გარდა, Ამერიკაში, რუსეთში, Ზერმანიაში, Ინგლისში და სხვა Ეროპის სახელმწიფოებშიაც არიან იაპონელები გამოგზავნილნი სასწავლებლად. ᲐმᲑობენ, სულ ყოველგან ათასი ყმაწვილი კაცი სავლობს ეხლაო.

* * *

Მმართებლობის განკარგულების ძალით ახალი წლიდამ ᲞეტერᲑურღში ყოველი ძაღლის თავზე ცალკე გადასახადი იქნება დანიშნული. Ამისათვის ამ ჟამად ᲞეტერᲑურღში ძაღლების აღწერაა (ე. ი. ითვლიან: ვის რამდენი ძაღლი ჰყიეს).

* * *

Rიგაში დიდი ხანია დაფუძნდა ერთი საზოგადოება, რომელიც თავის ხარჯით სახალხო იაფ წიგნებს ავრცელებს და შკოლებს მართავს. Ამ საზოგადოᲑას ეხლა ისეთი შკოლის გამართვა განუზრახავს, რომელშიაც მარტო ᲑრᲫა ყმაწვილებს მიიღᲑენ და იმათ ასწავლიან წერა-კითხვასა და ანგარიშს. Იქნება მკითხველმა არ იკოდეს, რომ ᲑრᲫᲔᲑისათვის ისეთი ამობერილი ასოების ანᲑანია შედგენილი, რომლითაც იმათ ასწავლიან ხოლმე წერა-კითხვას ხელის თითᲔᲑის შეხᲔᲑითა. ᲐნᲑანს გარდა, იმათთვის საᲮარᲔᲑა და სხვა რამდენიმე წიგნია სულ ამგვარი ამობერილი ასოᲔᲑით დაᲑეჭდილი.

განცხადებანი

ᲘᲑეჭდება და ცოტა ხანში გამოვა **ᲛᲝᲫრᲐᲕი ᲐᲡᲝᲔᲑᲘ.** სრული ანᲑანი, ზოგი ასოᲔᲑი განმეორᲔᲑით ერთს ფურცელზედ იქნᲔᲑა დაᲑეჭდილი. Ყიდვა შეიძლᲔᲑა ᲗᲛილისში: „ᲓᲠᲝᲔᲑის“ კანტორაში, Ივანოვის ᲑიᲑლიოთეკაში Ექვთიმე ხელაძის სტამᲑაში, Ართანოვის მაღაზიაში. Ჭუთაისს, Ლორთქიფანიძის ᲑიᲑლიოთეკაში, Ოზურგეთში: ᲥაკაᲑა Ზოგვაძის დუქანში. სხვა ქალაქᲔᲑიდამ უნდა დაიᲑარონ Შემდეგი ადრესით: Въ контору редакціи газеты „Дроэба.“

Შასი ერთი შაური.

რვა თვის ანგარიში ᲝᲫᲘᲡᲘᲡ ᲒᲐᲛᲡᲔᲡᲮᲔᲑᲔᲚ-ᲨᲔᲛᲜᲐᲮᲔᲚᲘᲡ ᲐᲛᲮᲐᲜᲐᲒᲝᲒᲑᲘᲡᲐ.

1874-ს წლის 21-ს მარტიდამ 21-ს ნოემᲑრამდის ᲐმᲮანაგობაში ირიცხება წევრად ორას სამოცდა თვრამეტი კაცი.

Ა.) Შემოსავალი

1.)	წევრთაგან Შემოტანილი საწილო ფული	1553 Მ. 80 კ.
2.)	სესხი, რომელიც ᲐმᲮანაგობამ აიღო დამფუძნებელთაგან . .	1500 Მ.
3.)	ᲐმᲮანაგობამ ისესხა ᲗᲛილისის საურთიერთო ნდობის საზოგადოᲔᲑისაგან და კერძო პირთაგან. .	2110 Მ.
4.)	სასარგებლოდ შეტანილია კერძო პირისაგან	40 Მ.
5.)	სარგებელი აღებული გასესხებულის ფულისაგან . . .	335 Მ. 40 კ.
6.)	ᲓაᲑრუნდა სესხი ახალ ვადა მიუცემელი	1115 Მ.
	სულ Შემოსულა	6,654 Მ. 20 კ.

Ბ.) Ბასავალი

1.)	Ბასესხებულა	5,580 Მ.
2.)	Შეტანილია ᲗᲛილისის საურთიერთო ნდობის საზოგადოᲔᲑაში.	150 Მ.
3.)	სარგებელი მიცემული ნასესხზედ ᲗᲛილისის საურთიერთო ნდობის საზოგადოᲔᲑაში	42 Მ. 46 კ.
4.)	Დახარჯულა გამგეობაზედ. .	315 Მ. 50 კ.
5.)	სარგებელი დაᲑრუნებული ვადაზედ წინათ გარდახდილის ნასესხისა . .	3 Მ. 50 კ.
	სულ გასულა	6,091 Მ. 46 კ.

Ბ.) Კასსა.

1.)	Შეტანილია ᲗᲛილისის საᲕაჭრო Ბანკში	100 Მ.
2.)	ᲗᲛილისის საურთიერთო ნდობის საზოგადოᲔᲑამ გამოგვირიცხა წესᲔᲑის თანახმად.	5 Მ. 30 კ.
3.)	ნაღდი ფული არის კასსაში . .	457 Მ. 44 კ.
	სულ	562 Მ. 74 კ.
	Ბასავალი არის	6,091 Მ. 46 კ.
	Ერთიანი ჯამი	6,654 Მ. 20 კ.

ᲑამგეᲜᲜი: { Მ. ᲭადაᲒოვი. Ბ. Ოსეფოვი.

22ნოემᲑერს, 1874 წ.
ᲝᲫᲘᲡი.

სამი თვის ანგარიში თიოᲚᲔᲗის ᲒᲐᲛᲡᲔᲡᲮᲔᲑᲔᲚ-ᲨᲔᲛᲜᲐᲮᲔᲚᲘᲡ ᲐᲛᲮᲐᲜᲐᲒᲝᲒᲑᲘᲡᲐ

1-ᲘᲔᲚᲔᲥᲢᲔᲛᲑᲠᲘდამ 1-ს დეკემᲑრამდე 1874 წლისა

ᲐმᲮანაᲑათ ირიცხᲔᲑიან 182 პირნი.

1, ᲨᲔᲛᲝᲬᲡᲐᲕᲐᲚᲘ:

ა.,	ᲐმᲮანაგობისაგან არის Შემოტანილი წილა ფული. . .	2581 Მ.—80 კ.
Ბ.,	სარგებელი აღებული გასესხებული ფულისაგან	162 Მ.— „
გ.,	სესხი	1150 Მ.— „
	სულ . . .	3893 ᲛᲐᲜ. 80 კ Პ.

2, ᲒᲐᲡᲐᲕᲐᲚᲘ

ა.,	Ბასესხებული. . . .	2700 Მ.— „
Ბ.,	Დ ხარჯული გამგეობის გამართვაზედ.	196 Მ.—80 კ.
	სულ გასულა. .	2896 Მ. 80 კ.

3, ᲙᲐᲡᲡᲐ

Ბ.,	Შეტანილი არის ᲗᲑილისის საᲕაჭრო Ბანკში სარგებელზედ 27 ნოემᲑრიდამ ამა წლისა	800 Მ. — „
Ბ.,	ნაღდი ფული არის კასსაში	397 Მ.— „
	სულ	1197 ᲛᲐᲜ. — „

ᲒᲐᲛᲒᲔᲑᲔᲚᲜᲘ . . . { Ვ. ᲓᲝᲓაᲔᲕი. Პ. Ბაქრაძე. Თ. Ლ. ᲯᲐᲜᲓიᲔრი.

ᲜᲘᲜᲝ ᲙᲝᲡᲢᲐᲜᲢᲘᲜᲔᲡ ᲐᲡᲣᲚᲘ ᲛᲐᲛᲐᲪᲝᲕᲘᲡᲐ შვილᲔᲑით, გულითადის მწუხარᲔᲑით აცნობᲔᲑს თავს მეუღლისა დეისტᲔᲘᲢᲔᲚᲜᲘ სტატსკი სოᲕᲔᲢᲜᲘკის **ᲘᲝᲡᲔᲑ ᲫᲠᲘᲡᲢᲔᲤᲝᲠᲔᲡ ᲫᲘᲡᲐᲡ,** გარდაცვალᲔᲑას, უᲫᲝრᲩილᲔსად სთხოვს ნათესაᲔᲑს და ნაცნობᲔᲑს, მობძანდნენ იმის გვამის გასვᲔᲜᲔᲑაზე Ბაქრაძის სახლიდამ ᲐლᲔქსანდროვსკის ᲔკკლᲔსიაში Ქუკიაში, ᲜიკოლაᲔᲕსკის ქუᲩაში, 9 საათზე დილით, 8 ამ დეკემᲑერს.

რკ.ᲒᲖᲐ.	დილა.		საღამ.		II კ.		III კ	
ᲗᲛილისი .	8	18	8	17				
Მცხეთა. . .	9	18	10	—	-	68	-	38
Ბორი . .	11	39	1	43	2	40	1	23
სურამი . .	1	52	4	30	3	92	2	18
ᲑეჟათუᲑანი	3	45			4	42	2	46
Ყვირილა .	6	49			5	81	3	23
Ჭუთაისი. .	7	55			6	75	3	75
სამტრედია .	9	2			7	73	4	29
Ახ.-სენაკი .	10				8	57	4	76
Შოთი. . .	11				9	75	5	42
Შოთი . .	7	38						
Ახ.-სენაკი.	9	11			1	18	-	66
სამტრედია.	10	12			2	6	1	14
Ჭუთაისი .	11	17			3	4	1	69
Ყვირილ. .	12	38			3	98	2	21
ᲑეჟათუᲑანი	3	27	Დილა		5	33	2	96
სურამი . .	4	57	7	35	5	84	3	24
Ბორი . .	7	23	10	12	7	36	4	9
Მცხეთა . .	9	52	1	49	9	8	5	4
ᲗᲛილისი .	10	49	3	32	9	75	5	42

ᲪᲔᲪᲮᲚᲘᲡ ᲒᲔᲛᲔᲑი

ა) Შოთიდამ:
Ოდესისკენ—ხუთშაბ. საღ. 6 საათ.
სტამᲑოლს—კვირაობით დილას.
Ბ) Სოხუმიდამ:
Შოთს—ორშაᲑათს, ღამით.
Ოდესას—სამშაᲑათს, გათენᲔᲑისას
გ) Ბაქოდამ:
Ასტრახანისკენ—სამშ. ხუთშ. დილ.
ᲐსტრაᲑადისკენ—კვირა შუაღამეს.

ᲢᲔᲚᲔᲒᲠᲐᲤი

	Მ.	კაპ
Ოცი სიტყვა ᲗᲛილისიდამ:		
Ჭუთაისს, Შოთს . .	1	—
Ბორს, Დუშეთს, Ყილნახს		50
Rოსტოვს Ოდესას Მოსკოვს	2	—
ᲞეტერᲑურგს, Ვარშავას . .	3	—
Სპარსეთში	5	76
Ოსმალეთში, Შვეიცარიაში	3	—
Იტალიაში და საფრანგეთში	3	50
Ინგლისში	4	—

ᲤᲝᲡᲢᲐ

ა) ᲗᲛილისიდამ:
Სამზღვარ გარეთ, Ჭუთაისს, Rუსეთს—ყოველ დღე კვირას გარდა. ᲖუგდᲓ. ოთხშ., Ოზურგეთს — პარასკ. და ორშაᲑ. Ბაქოს — ორშ. სამშაფ და შ.Ბ. Ქახეთს — სამშ. და შაᲑ.
Ბ) Ჭუთაისიდამ:
Ყოველგან—ორშაᲑ. ამას გარდა ᲗᲛილისს და Rუსეთს — ოთხშაᲑ. და პარასკ. Შოთს და Sოხუმს—ხუთშაᲑ. და შაᲑათ. (საღამომდი.)
გ) Ბორიდამ.
Ყოველგან—ორშაᲑ. ოთხშაᲑ. და პარასკეᲝᲑით (საღამოს შვიდ საათამდე.)
დ) Შოთიდამ:
Ყოველგან—ყოველ დღე.

Wიგნის გაგზავნა Rუსეთში:		კაპ
Ლია Wიგნის		5
ᲓაᲑეჭდილის (სამი მისხალი) .		10

ᲑᲘᲠᲭᲐ

	ᲛᲐᲜ.	კაპ
ᲞეტერᲑურგი, 1 თკტომᲑ. ერთი მანეთი ლირს:		
Ლონდონში 33½, პენსი.	—	84
Პარიჟში 351 სანტიმი.	—	89
Ესკონტი(სარგებლისფასი)	6	—
Ბანკის Ბილეთი 5%	98	
ᲛოგᲔᲑიანი(პირველისსესხი)	180	75
ᲛოგᲔᲑიანი (მეორე სესხი)	175	95
Ბირაოს ფურცლᲔᲑი:		
Ხერსონის Ბანკის (5½)	83	75
Მოსკოვის (5%). . . .	80	50
ᲐᲥᲪᲘᲔᲑი:		
Ოდესის საᲕაჭრო Ბანკის.	230	—
Შოთი-ᲗᲛილ.რკინ. გზის	132	50
Შავიზღვის ცეცხ. გემᲔᲑის	560	—
Ქავკაზის და Მერკურის. .	168	—
Პირვ. უᲑრუნვ.Მყოფი საზ.	665	—
ᲞეტერᲑ. უᲑრ. Მყოფი საზ.	263	—
ᲛოსკოვისუᲑრ.Მყოფი საზ	257	65

ᲛᲐᲖᲐᲜᲓᲐ

	ᲛᲐᲜ	კაპ
ᲗᲛილისი, 5 დეკემ.		
Პური Ბანჯისა . .	1	10
Ჭერი.	—	65
ᲑამᲑა Ერევნისა . .	4	50
—Ამერიკისა .	6	80
Ბაპენტილი ᲑამᲑა .	8	—
Მატყლი თუშური .	6	30
—Თარაქამისა . .	4	—
ᲐᲑრეშუმი ნუᲑური .	3	—
Ჭონი	4	60
Ჭონის სანთელი . .	5	60
სტეარინის სანთელი .	10	20
Ხორცი ძროხისა .	—	45
—ცხვრისა . .	—	55
Sპირტი	7	—
Შაქარი კარგი . .	8	55
—ფხვნილი . .	7	
Ყავა გრგვალი .	19	50
Ზეთი ქუნჯუთისა .	6	50
Ოქრო . . .	5	90

„ᲓᲠᲝᲔᲑᲘᲡ“ ᲤᲝᲡᲢᲐ

— Მ—ეს. ᲐᲛᲑავს იწერᲔᲑით, მაგრამ არ ᲐᲛᲑობთ არც იმას, თუ სად მოხდა ეს ᲐᲛᲑავი, ან როდის. ᲐᲛᲡ გარდა Ბევრჯელ გვითხოვნია ჩვენი შემთხვევით თანამშრომელᲔᲑისათვის, რომ რედაქციისათვის იმათი ნამდვილი სახელის ცოდნა საჭიროა.

— Ნ—ანს, Მ. Ე—ს. Თქვენი სტატია საინტერესოა და ერთს Შემდგომ ნომერთაეანში დაᲑეჭდᲔᲑა. Ენას გაშალაშინᲔᲑა დასჭირდᲔᲑა. Ზთხოვთ, კიდევ მოიწეროთ, თუ რამეს იცით ან თუ რასმე შეიტყობთ თქვენთან მოსამზღვრე ქართველᲔᲑზე.

— Მ—ს, Ნ—ს. Თქვენი თხოვნისამᲔᲑრ, გაცნობᲔᲑთ, რომ თქვენგან გამოგზავნილი რვა მანეთი მოგვივიდა, თუმცა საჭირო არ იყო ამის შეტყობინᲔᲑა, რადგან გაზეთის მიღᲔᲑ დაგარწმუნებდათ, რომ ფულᲔᲑი და მოთხოვნილᲔᲑა მოგვსვლია.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 6 Декабря 1874 г. Типографія Меликова и К°. ᲒᲐᲛᲝᲛᲪᲔᲛᲔᲚᲜᲘ Ს. ᲛᲔᲚᲘᲥᲘᲨᲕᲘᲚᲘ ᲓᲐ Ს. ᲛᲔᲡᲮᲘ. ᲠᲔᲓᲐᲥᲢᲝᲠᲘ Ს. ᲛᲔᲡᲮᲘ.